

Savolan kaavasta jätetyn valituksen luontoon liittyvät vastineet

2.7.2025

1. Natura-vaikutusten arviointi Kuikkasuo-Suurisuo FI0600072 SAC

Natura-arvioinnin tarveselvitys on toteutettu kaava-alueelle suunnitellun hanketoiminnan luonteen ja laajuuden sekä suojelualueen sijainnin huomioon ottaen riittäväksi arvioidulla tavalla ja tarkkuudella. Linnut tai muut luontodirektiivin mukaiset eliölajit eivät kuulu Kuikkasuo- Suurisuon Natura-alueen suojeluperusteisiin. Alueen suojeluperusteet muodostuvat yksinomaan luontodirektiivin I-liitteen luontotyypeistä.

Savolan alueelle suunnitelluista toiminnoista Kuikkasuo-Suurisuon suojelualueelle mahdollisesti kohdistuvat vaikutusmekanismit on tunnistettu, jonka jälkeen vaikutusten todennäköisyys sekä merkittävyys on arvioitu työpöytäselvityksenä Natura-arvioinnin tarveselvitysten vakiintuneen toteutustavan mukaisesti.

Natura-arvioinnin tarveselvityksessä on tarkasteltu suunnitellusta hankkeesta aiheutuvia mahdollisia vaikutuksia jokaisen Kuikkasuo-Suurisuon Natura-alueen suojeluperusteen osalta erikseen niin suorat kuin välilliset vaikutusmekanismit huomioiden. Arvioinnin epävarmuustekijät, kuten alueen pintavesien laatutietojen puuttuminen ja paikallisten pohjavesiyhteyksien puutteellinen tuntemus, on huomioitu arviossa, eikä mainituilla epävarmuustekijöillä ole arvioitu olevan todennäköistä merkitystä haitallisten vaikutusmekanismien syntymiseksi hankealueen ja suojelualueen välillä.

Tarveselvityksessä ei tunnistettu suojelualueella sijaitsevaa lähdettä koskien hankkeesta mahdollisesti aiheutuvia vaikutusmekanismeja hankealueelta lähtevän pintavalunnan perusteella. Vaikutusmekanismeja ei arvioida muodostuvan samoin perustein myöskään pintavaluntasuuntien kanssa todennäköisimmin yhteneväisten pohjavesiyhteyksien kautta.

Pohjois-Savon Ely-keskus on hallintoviranomaisena tutustunut Natura-arvioinnin tarveselvitykseen osana kaavamateriaalia ja lausunut sen perusteella yhtyvänsä selvityksen näkemykseen siitä, ettei suunnitellusta hankkeesta aiheudu Kuikkasuo-Suurisuon Natura-alueeseen kohdistuvia merkittäviä vaikutuksia.

2.1 Luontodirektiivilajin esiintymisen selvittämättä jättäminen: Kaakkuri

Luonnonsuojelulailla rauhoitettu, suojelustatukseltaan elinvoimaiseksi (LC) arvioitu kaakkuri on huomioitu lajina kaikissa maastossa tehdyissä selvityksissä.

Pohjois-Savon Ely-keskus on hallintoviranomaisena tutustunut luontolisäselvityksiin ja antanut lausuntonsa sen perusteella.

Näin on tehty sekä lammille kohdistetuissa lintu- ja luontotyyppikartoituksissa että muissa hankealueella tehdyissä lintukartoituksissa. Savolan hankealueen lintukartoitukset ovat käsittäneet eri vesimuodostumien läpikäynnin ohella lintujen kevät- ja syysmuuton seurantoja, erityiskohteiden pistelaskentoja sekä kesäaikaista päiväpetolintujen tarkkailua. Kaakkurin lajityypillinen liikkumiskäyttäytyminen kotilampensa ja saalistusalueena toimivien järvien välillä tekee lajista lentoääntelyineen helposti havaittavan kohteen lähistöllä pesiessään. Lajin esiintymisestä hankealueella ei kuitenkaan saatu viitteitä kartoitusten yhteydessä, mikä on tuloksena yhdenmukainen Suomen lajitietokeskuksen ajantasaisen havaintotiedon kanssa.

2.2 Sudenkorennot ja verkkoperhonen

Hankkeen luontoselvittäjän mukaan sudenkorennoille ja verkkoperhosille sopivia elinympäristöjä ei hankealueella ole lukuun ottamatta Kivijärven eteläosien lampikorennoille mahdollisesti sopivaa aluetta. Tuolle alueelle ei ole tunnistettu muodostuvan hankkeesta aiheutuvia

vaikutusmekanismeja. Pohjois-Savon Ely-keskus on hallintoviranomaisena tutustunut luontoselvitykseen, eikä ole nostanut esille vaikutusmekanismeja omissa lausunnoissaan.

EU:n luontodirektiivin liitteeseen IV (a) kuuluvien sudenkorentolajien mahdollista esiintymistä hankealueella on arvioitu alueen elinympäristöominaisuuksien ja lajien elinympäristövaatimusten sekä yleisen levinneisyyden perusteella. **Lummelampikorento** (LC) suosii esiintymisessään paikkoja, joissa kasvaa runsaasti kelluslehtisistä kasvilajeista lummetta/ulpukkaa.

Sirolampikorento (LC) elää

pääasiassa umpeen kasvavilla suoneunaisilla lammilla ja järvenlahdilla, joissa on myös kelluslehtistä kasvillisuutta. **Täplälampikorento** (LC) viihtyy monenlaisilla rehevillä lammilla ja sietää happamahkoa vettä, mutta sen päälevinneisyysalue on etelämpänä suhteessa Savolan hankealueeseen.

Sekä ilmakuvatarkastelun että maastossa luontotyyppikartoitusten yhteydessä eri vesistöistä tehtyjen havaintojen perusteella potentiaalisin alue direktiivilampikorentojen esiintymiseen Savolan alueella on Kivijärvi ja erityisesti sen umpeen kasvava eteläosa. Pieni ja Iso-Valkeinen, Koivulampi sekä Musta-Salmisen lammet ovat rehevärantaisia suolampia, jotka eivät vaikuta erityisen sopivilta edellä mainituille direktiivilajeille erityisesti kelluslehtisten kasvien niukkuuden takia. Lajien elinkierrossaan akvaattiset toukat ovat petoja, jotka eivät pysty elämään Savolan alueen muissa vesistöissä, kuten esimerkiksi turvetuotantoalueen vesimuodostumissa, niiden heikon vedenlaadun tai kausikuivuuden takia.

Hankealueen ominaispiirteiden sekä edellä mainittujen korentolajien elinympäristövaatimusten perusteella ainoaksi mahdolliseksi esiintymisalueeksi tunnistettuun Kivijärveen ei tule kohdistumaan suunnitellun toiminnan rakennus- tai toiminta-aikana lampikorentolajien mahdollista esiintymistä vaarantavia vaikutuksia. Tämä johtuu muun muassa rakentamisen aikana mahdollisten pintavaluntavaikutusten epätodennäköisyydestä pintavalunnan paikallisen suuntautuneisuuden takia. Hankealueella esiintymismahdollisuuksiltaan korkeintaan potentiaalisiksi arvioitujen lumme- ja sirolampikorentojen lajisuojelutasoon ei näin ollen voida osoittaa muodostuvan todennäköisiä vaikutuksia.

Muista EU:n luontodirektiivin lajeista ei **kirjojokikorenon** (LC) tai **viherukonkorenon** (VU) elinympäristövaatimuksia vastaavia kuvioita esiinny hankealueella ollenkaan.

Kirjoverkkoperhonen (LC) esiintyy monenlaisilla kangasmaitikkaa kasvavilla aurinkoisilla paikoilla. Tyypillisimpiä lisääntymispaikkoja ovat etelän puoleiset (ja siksi aikaisin keväällä lämpenevät) puoliavoimet reunavyöhykkeet kuten hakkuaukkojen ja teiden reunat. Aivan avoimissa (hakkuaukot) tai sulkeutuneissa (metsät) ympäristöissä laji ei yleensä onnistu lisääntymään.

EU:n luontodirektiivin liitteeseen IV (a) kuuluvan kirjoverkkoperhosen mahdollista esiintymistä hankealueella arvioitiin kaava-alueella esiintyvien elinympäristöjen sekä lajin elinympäristövaatimusten perusteella. Aiemmin maassamme kaakkoisena lajina tunnettu kirjoverkkoperhonen on laajentanut esiintymisalueitaan pohjoisemmas monen muun perhoslajin tavoin viime vuosina. Savolan kohdealue sijaitsee Lajitietokeskuksen ajantasaisen havaintomateriaalin perusteella lajin nykyisen levinneisyyden pohjoisella äärirajalla, joka tarjoaa olosuhteiltaan monelle hyönteislajille tyypilliseen tapaan mahdollisuuksia lisääntymismenestykseen ainoastaan epäsäännöllisesti.

Savolan alueelle suunnitellut tuulivoimalapaikat (5 kpl) ovat kohteilla tehtyjen luontotyyppikartoitusten perusteella kauttaaltaan puustoisia, minkä perusteella kirjoverkkoperhosille sopivien lisääntymispaikkojen esiintymistä suunniteltujen voimalapaikkojen läheisyydessä on pidettävä erittäin epätodennäköisenä. Myös muualla hankealueella korkeuserot ovat riittämättömän pieniä lajin lisääntymiselle riittävän suotuisien pienilmastojen todennäköiselle

muodostumiselle. Kaiken kaikkiaan kirjo verkkoperhosen esiintyminen on alueella levinneisyyden puolesta mahdollista, mutta toteutumiseltaan epätodennäköistä. Voimalapaikkojen itsensä vaatima tila ja rakennusaikainen maankäyttö eivät elinympäristöjen puolesta näin ollen kohdistu lajille sopiviin lisääntymiselinympäristöihin eikä hanketoimilla siten voi katsoa olevan lajin suojelutasoa vaarantavia vaikutuksia millään spatiaalisella tasolla.

2.3 Luontodirektiivin liitteiden IV (a) ja II nisäkäslajien puutteelliset selvitykset

2.3.1 Susi

Kaavatyöhön liittyvässä suurpetoselvityksessä on tukeuduttu susireviirien sijaintien ja nykystatuksen osalta Luonnonvarakeskuksen vuosittain julkaisemaan suurpetokantojen tila-arvioon. Lisäksi kaava-alueen suunniteltujen toimintojen vaikutusarviotyössä on kaikkien suurpetolajien osalta hyödynnetty alueen paikallisilta asukkailta saatuja tietoja sekä eri maastokäynneillä tehtyjä havaintoja alueen elinympäristöjen yleisestä soveltuvuudesta kohdelajien lisääntymis- ja levähdysalueiksi.

Suden lajityypillisen reviirikäyttäytymisen ansiosta voidaan eri maankäyttömuutoksista lajin lisääntymis- ja levähdysalueisiin mahdollisesti kohdistuvien vaikutusten merkitystä arvioida melko tarkasti. Savolan suurpetoselvityksessä on todettu kohdealueen sijainti tunnettujen, Luonnonvarakeskuksen vahvistamien reviirien ulkopuolella. Hankealueesta pohjoiseen sijaitsevalle Uuran reviirille mallintamalla määritetty eteläraja sijaitisi vuonna 2024 noin 7 kilometrin etäisyydellä Savolan kaava-alueen pohjoisosien rajauksesta. Näillä perustein ei hankkeesta voi muodostua tunnettujen susireviirien ydinalueiden tilankäyttöön haitallisesti vaikuttavia mekanismeja esimerkiksi häiriöisyyden tai estevaikutuksen muodossa.

Suomen riistakeskuksen 25.4.2025 antaman lausunnon mukaan Savolan hankealueelle sijoittuu nykyisin susireviiri. Väitettyä susireviirin olemassaoloa ei kuitenkaan ole pystytty todentamaan kaavatyössä hyödynnetyn Luonnonvarakeskuksen voimassa olevan kanta-arvion (päivitetty kesäkuussa vuonna 2024) perusteella. Suomen riistakeskuksen organisaatioon kuuluvan Varpaisjärven riistanhoitoyhdistyksen samoin kuin Varpaisjärven hirtseurueen kaavaluonnos- ja kaavaehdotusvaiheissa suurpetoja koskien esittämät lausunnot on huomioitu tietolähteinä suurpetoselvityksen laadinnan yhteydessä. Luonnonvarakeskuksen TASSU-järjestelmän havaintoja on luontoselvittäjän toimesta seurattu koko kevät 2025 aina valituksen kohteena olevaan päätökseen asti ja siellä ei ole ollut laumahavaintoja.

Susi esiintyy Savolan hankealueella ja sen ympäristössä säännöllisesti, mutta suunnitelluista hanketoimista ei voida tunnistaa aiheutuvan haitallisia vaikutuksia minkään tunnetun susireviirin lisääntymis- ja levähdysalueiden toiminnallisuuteen.

Tässä selvityksessä ei ollut käytettävissä lumijälkilaskentoihin perustuvia tuloksia hankealueelta eikä sen lähistöltä susiin tai muihin suurpetolajeihin liittyen. Hankealueella tehtiin kuitenkin sekä lumipeitteiseen aikaan (metso- ja saukkokartoitukset) että paljaan maan aikana lukuisia maastoselvityksiä, joiden aikana kiinnitettiin huomiota myös mahdollisiin suurpetoja koskeviin havaintoihin. Tältä osin suurpetoihin varsinaisesti liittyvien maastokartoitusten puuttumista ei voida pitää arvioinnissa suurena epävarmuustekijänä. Suurpetojen tilankäytöstä muodostui hankealueen ja sen lähiseutujen osalta riittäväksi arvioitava kokonaiskuva sekä Luonnonvarakeskuksen monivuotisen havaintoaineiston että paikallisten asukkaiden välittämien maastohavaintojen perusteella. Lumijälkilaskentoihin perustuvat kartoitukset eivät olisi todennäköisimmin mahdollistaneet, alueelta tehtyjä jälkihavaintoja mahdollisesti lisätessäänkään, lajisuojelun kannalta oleellisten lisääntymis- ja levähdysalueiden määrittämistä suurpetolajien elinkierron määrittämien lisääntymisajankohtien ajallisen sijoittumisten takia.

2.3.2 Karhu

Karhua koskevat kaava-alueen esiintymätiedot sekä arvio lajille merkittävien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen mahdollisesta sijoittumisesta hankealueelle on käsitelty muiden suurpetolajien tavoin erillisessä, tietolähteensä pääosin Luonnonvarakeskuksen avoimeen havaintoaineistoon perustavassa suurpetoselvityksessä. Selvityksen johtopäätöksissä todetaan, että vuosittain hankealueella tai sen lähistöllä tavattava karhu hyödyntää aluetta todennäköisimmin läpikulku- ja saalistusalueena. Samalla selvityksessä on huomioitu alueen nykyisellään jo voimakkaasti ihmisvaikutteisesti häiriöiset elinympäristöt sekä karhulle lajityypillisten lisääntymis- ja levähdysalueiden puuttuminen kaava-alueelta. Näiden seikkojen perusteella suunniteltujen hanketoimien ei arvioida mitä todennäköisimmin aiheuttavan lajin lisääntymis- ja levähdyspaikkoihin kohdistuvia haitallisia vaikutuksia.

2.3.3 Ilves

Ilvestä koskevat kaava-alueen esiintymätiedot sekä arvio lajille merkittävien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen mahdollisesta sijoittumisesta hankealueelle on käsitelty muiden suurpetolajien tavoin erillisessä, tietolähteensä pääosin Luonnonvarakeskuksen avoimeen havaintoaineistoon perustavassa suurpetoselvityksessä. Selvityksen johtopäätöksissä todetaan, että vuosittain hankealueella tai sen lähistöllä tavattava ilves hyödyntää aluetta todennäköisimmin läpikulku- ja saalistusalueena. Samalla selvityksessä on huomioitu alueen nykyisellään jo voimakkaasti ihmisvaikutteisesti häiriöiset elinympäristöt sekä ilvekselle lajityypillisten lisääntymis- ja levähdysalueiden, kuten louhikoiden ja mäkimaastojen, puuttuminen kaava-alueelta. Näiden seikkojen perusteella suunniteltujen hanketoimien ei arvioida mitä todennäköisimmin aiheuttavan lajin lisääntymis- ja levähdyspaikkoihin kohdistuvia haitallisia vaikutuksia.

2.3.4 Ahma

Ahmaa koskevat kaava-alueen esiintymätiedot sekä arvio lajille merkittävien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen mahdollisesta sijoittumisesta hankealueelle on käsitelty muiden suurpetolajien tavoin erillisessä, tietolähteensä pääosin Luonnonvarakeskuksen avoimeen havaintoaineistoon perustavassa suurpetoselvityksessä. Selvityksen johtopäätöksissä todetaan, että vuosittain hankealueella tai sen lähistöllä tavattava ahma hyödyntää aluetta todennäköisimmin läpikulku- ja saalistusalueena. Samalla selvityksessä on huomioitu alueen nykyisellään jo voimakkaasti ihmisvaikutteisesti häiriöiset elinympäristöt sekä ahmalle lajina tyypillisten, rauhallisten lisääntymis- ja levähdysalueiden puuttuminen kaava-alueelta. Näiden seikkojen perusteella suunniteltujen hanketoimien ei arvioida mitä todennäköisimmin aiheuttavan lajin lisääntymis- ja levähdyspaikkoihin kohdistuvia haitallisia vaikutuksia.

2.3.5 Saukko

Saukosta ei tehty lajin esiintymiseen nimenomaisesti kohdistuneissa maastokartoituksissa jälkihavaintoja. Lajitietokeskuksen valtakunnallisessa havaintoaineistossa ei lajista ole kirjattu myöskään havaintoja Savolan kohdealueen lähistöltä 2000-luvulla. Suomen riistakeskuksen 25.4.2025 antamassa lausunnossa mainitaan alueella tehdystä lajihavainnosta huhtikuulta 2025. Saukko on talvisin riippuvainen ravinnonsaannin mahdollistavista sulapaikoista ja jäänalaisista onkaloista. Ne määrittelevät myös pysyvän elinpiirin eli lisääntymispaikan sijainnin ja ovat samalla keskeisin tekijä lajin elinpiirin sijoittumisessa virtavesijatkumossa. EU:n luontodirektiivin liitteisiin II ja IV(a) kuuluvan lajin lisääntymis- ja levähdyspaikkojen suojaaminen kaikenlaiselta häirinnältä on keskeistä lajille suotuisien elinolosuhteiden säilyttämiseksi. Vuonna 2024 tehdyissä saukkokartoituksissa ei voitu osoittaa jälkihavaintojen ohella myöskään lajille sopivien, talvikuukausinakin avoimina pysyvien virta-alueiden olemassaoloa Savolan kaava-alueella. Näillä perusteilla ei suunnitelluista hanketoimista arvioida aiheutuvan lajin lisääntymis- ja

levähdyspaikkoihin kohdistuvia haitallaisia vaikutuksia, eivätkä kaava-alueelle suunnitellut toiminnot samoin perustein vaikuta myöskään lajin suojelutasoon alueellisesti.

3. Lähteet

Hankealueen luontovaikutukset on molempien valituksessa mainittujen lähde-elinympäristöjen osalta huomioitu. Lisäksi erikseen valituksessa esiin nostetun suunniteltujen voimalapaikkojen 2 ja 5 välillä kartalla sijaitsevan lähdekohteen on selvityksissä todettu menettäneen luonnontilaisuutensa jo nykyisellään.

Hankkeesta mahdollisesti aiheutuvia luontovaikutuksia on arvioitu erityisesti huomioitavien kohteiden, kuten lähteiden, osalta karttatarkastelun ja sen perusteella kohdennettujen maastoselvitysten avulla. Hankealueen luontotyyppejä koskeneissa maastokartoituksissa selvisi, että suunniteltujen voimalapaikkojen 2 ja 5 välillä kartalla sijaitsevan lähdekohteen nykyiset piirteet eivät viittaa lähde-elinympäristön säilymiseen alueella. Tällä perusteella kohdetta ei voida pitää enää vesilain mukaisesti huomioitavana suojeltavana kohteena. Lähteen luonnontilaisuuden muuttumisen syiksi arvioitiin kartoitusten perusteella alueen avohakkuita ja siitä seurannutta elinympäristön nykytilassaan voimakasta taimikoitumista. Luonnontilaisen lähde-elinympäristön tuhoutumista koskevassa maastohavaintoihin perustuvassa arviossa on huomioitu myös paikalla edelleen esiintyvä elinympäristön pohjavesivaikutukseen viittaava kasvillisuus.

Savolan hankealueen kartoitusten yhteydessä tarkasteltiin myös Kuikkasuo-Suurisuon Natura-alueella sijaitsevaa lähdetä, joka on elinympäristönä samalla yksi kyseisen Natura-alueen suojeluperusteista. Kuikkasuolla sijaitsevan vesitaloudeltaan luonnontilaisen lähteen lähiympäristöä on ojitettu aikoinaan. Natura-tietolomakkeen, maastokäynnin ja ilmakuviin perusteella alueen korpimainen elinympäristö on nykyisellään palautumassa kohti luonnontilaa ojen umpeenkasvun myötä. Savolan alueen kaavatyötä tukemaan laaditussa Natura-arvioinnin tarveselvityksessä arvioitiin, ettei suunnitelluista hanketoimista aiheudu Kuikkasuon lähde-elinympäristölle suoria tai välillisiä pinta- tai pohjavesivälitteisiä vaikutuksia hankealueen kaikkien virtaamien suuntautuessa Natura-alueesta poispäin. Kaava-alueelle suunniteltujen toimien yhteydessä ei tule myöskään tapahtumaan minkäänlaista rakentamista lähdeluontotyyppiin kytkeytyvillä alueilla.

Pohjois-Savon Ely-keskus on hallintoviranomaisena tutustunut kaava-aineistoon molemmat lähde-elinympäristöt huomioivien Natura-arvioinnin tarveselvityksen ja täydentävän luontoselvityksen osalta ja todennut kaavaehdotuksesta antamassaan lausunnossa yhtyvän tarveselvityksen arvioon hankkeesta aiheutuvien merkittävien suorien tai välillisten vaikutusten puuttumisesta Kuikkasuo-Suurisuon Natura-alueen suojeluperusteisiin. Yksi Natura-alueen suojeluperusteista (Fennoskandian lähteet ja lähdesuot) muodostuu nimenomaan Kuikkasuolla sijaitsevasta lähde-elinympäristöstä.